

VAi kiest winnend ontwerp voor herbestemming Sint-Hubertuskerk

Publié le 10/02/2022

(c) Sepp van Dunn
© www.bertstephani.com

De Sint-Hubertuskerk in Berchem wordt getransformeerd tot een open archief- en cultuurhuis voor het Vlaams Architectuurinstituut (VAi). Samen met het Team Vlaamse Bouwmeester werd na een open oproep uit meer dan veertig projectvoorstellen gekozen voor het ontwerp van ectv architecten (Els Claessens en Tania Vandenbussche) in samenwerking met Fenikx en Elise Van Thuyne.

In maart vorig jaar lanceerden Het Vlaams Architectuurinstituut en het Team Vlaams Bouwmeester een open oproep voor de gefaseerde herbestemming en inrichting van de Sint-Hubertuskerk in Berchem (Antwerpen). Meer dan veertig projectvoorstellen en architectenteams dienden zich aan. Er werden vijf teams geselecteerd die hun voorstel verder mochten uitwerken. Naast het winnende ontwerpteam waren dat:

- Alice Babini, Lorenzo Bini Architetto, Philippe Vander Maren, Raf Geysen, Venlet Comm.V;
- Bovenbouw Architectuur;
- De Smet Vermeulen architecten, wdjarchitecten;
- Dhooge & Meganck - Ingenieur Architecten in samenwerking met Callebaut architecten, Rotor en Onbetaalbaar.

In de gunningscommissie zetelden naast voorzitter Erik Wieers (Vlaams Bouwmeester), Christian Rapp (Stadsbouwmeester Antwerpen), An Fonteyne (ingenieur-architect en vennoot NoAarchitecten), Wivina Demeester (voorzitter VAI) en Sofie De Caigny (directeur VAI). De commissie werd bijgestaan met advies van Annelies Hoes (Monumentenzorg stad Antwerpen), Elke Denissen (erfgoedconsulent Agentschap Onroerend Erfgoed) en Michel Lemmens (erfgoedconsulent orgels en klokken Agentschap Onroerend Erfgoed).

Na de beoordeling van de vijf uitgewerkte voorstellen, kwam het voorstel van ectv architecten Els Claessens Tania Vandenbussche in samenwerking met Fenikx en Elise Van Thuyne als winnaar uit de bus. Het ontwerpteam kreeg medewerking van LAND landschapsarchitecten, Util structuurstudies, hp engineers en bureau De Fonsceca. De gunningscommissie onder leiding van Erik Wieers looft het verassende en slimme antwoord van het winnende ontwerpteam op de vraag om zowel de volledige

archieffwerking onder te brengen als een ontmoetingsplek te creëren voor de buurt.

"De jury was meteen gecharmeerd door de verrassende en slimme ingreep van ectv architecten. Door de zijbeuken van de kerk te vergroten, kan de archieffwerking van het VAi zich makkelijk verplaatsen naar de nieuwbouwwleugels. Daardoor blijft het schip van de kerk vrij en kunnen het VAi en de buurt het gebruiken voor diverse activiteiten", aldus de Vlaamse Bouwmeester.

Herbestemming

De Sint-Hubertuskerk, eigendom van de kerkfabriek Sint-Willibrordus Berchem, is een neogotische kerk, opgetrokken uit donkere baksteen en natuursteen. Het gebouw en zijn omgeving vormen een beschermd stadsgezicht. Het gebouw zelf is geen beschermd monument, maar huisvest wel een orgel dat omwille van haar historische belang beschermd is als monument.

De herbestemming van de kerk vindt zijn oorsprong in het parochiekerkenplan dat in 2016 werd goedgekeurd door het bisdom en de gemeenteraad. Het doel is om leegstand van de kerkgebouwen tegen te gaan en ze in goed onderhoud van een waardevolle nieuwe invulling te voorzien. De Sint-Hubertuskerk maakt hier deel van uit.

AG Vespa, het autonoom gemeentebedrijf voor vastgoed en stadsprojecten in Antwerpen lanceerde daarom in het najaar van 2020 een oproep naar een kandidaat-erfpachter. Het dossier dat het VAi indiende, was daarbij volledig en het best onderbouwd. Het VAi zal de komende 49 jaar de Sint-Hubertuskerk in Antwerpen in erfpacht nemen. De erfpachter staat in voor het onderhoud en een passende herbestemming.

Het gebouw krijgt nu dus een nieuwe invulling en zal onderdak bieden aan de collectie architectuurarchieven, een bibliotheek en de kantoren van het VAI. De kerk krijgt zo opnieuw een belangrijke publieke functie, met plaats voor de buurt. Daarnaast behoudt het VAI zijn link met De Singel waar het tentoonstellingen over architectuur zal blijven organiseren.

Met de herbestemming van de Sint-Hubertuskerk zet het VAI zijn visie op vlak van architectuur en stedenbouw om in de realiteit. "Duurzaam erfgoedbeheer, geen nieuwe ruimte aansnijden, een klimaatneutraal depot, dichtbij openbaar vervoer, een meerwaarde voor de buurt en de stad... In dit project komt het allemaal samen", aldus Sofie De Caigny, directeur van het VAI.

Vier uitgangspunten

Het ontwerp van ectv architecten berust op vier uitgangspunten die nauw met elkaar verbonden zijn: 'beter binnenkomen dan doorwaden', 'schoon schip', 'voorbij de viering' en 'gastvrijheid'. Door niet in te gaan op het initiele idee van het VAI om in het bouwblok een doorgang te voorzien, creëren de architecten plaats door de zijvleugels in de breedte uit te breiden. Door elders te ontharden vergroot de voetafdruk van de kerk niet. Er ontstaat wel meer vloeroppervlakte voor de archiefwerking. Het grootste deel van de ontwerpopdracht bestaat immers uit het onderbrengen van de collectie van het VAI.

"We waren van bij het begin terughoudend om in de hoogte te werken. Door te stapelen creëer je veel gewichtsmassa op één plek en dat leek ons gezien de onzekere staat van de fundamenten geen goed idee. Bovendien maak je hiermee het aanzicht van de kerk en haar constructie voor een groot stuk onzichtbaar", vertelt architect Els Claessens.

Door de zijdelingse uitbreiding blijft het schip als publieke ruimte vrij voor wisselend gebruik. "Het schip als centrale ruimte vrijhouden is de essentie van het ontwerp. Door een gemengd gebruik toe te laten, creëer je een plek voor ontmoeting", aldus architect Tania Vandenbussche.

Achter de monumentale ruimte van het schip worden nieuwe vloeren toegevoegd voor de dagelijkse werking van het VAi. Om de relatie tussen de bezoeker en het VAi zo transparant mogelijk te maken, werken de architecten met doorzichtige roosterwanden tussen het schip en de kantoren en verwerkingsruimtes van het archief.

Op heel wat plaatsen zijn de ingrepen eerder minimaal, maar met een grote impact op de beleving en openheid van het gebouw. Zo draaien de architecten de scharnieren van de toegangspoort om, waardoor de deuren naar buiten toe openen.

"Met dergelijke kleine gebaren toont het VAi dat iedereen welkom is. Ook de bestaande buitenruimtes aan de voor- en achterkant worden maximaal geactiveerd en waar kan vergroot. We voorzien groene plekken die aangenaam zijn om te vertoeven en een uitnodiging zijn om naar binnen te komen. Ze laten een varieteit aan gebruik toe, van horeca en onthaal tot leveren en verpozen", aldus Vandenbussche en Claessens.

Circulair herbestemmen

De kerk bevat veel troeven om circulair te bouwen. Zo zijn heel wat bouwmaterialen die nodig zijn voor de nieuwe volumes reeds aanwezig op de site. De gevels van de uitbreidingen worden opgetrokken in een mengeling van kalk en vermalen bakstenen afkomstig uit de kerk. Er is ook veel marmer aanwezig dat kan worden gerecupereerd om nieuwe trappen te bouwen.

De structuur en het aanzicht van de kerk blijven zo goed als onaangeroerd. Ectv architecten ziet de kerk dan ook als onderdeel van de archiefwerking van het VAI. Het kerkgebouw wordt als het ware mee bewaard. Een goed voorbeeld zijn de historische glasramen, die mee in de depotruimte worden opgenomen”, zegt het architectenduo.

Ectv laat zich voor de herbestemming van de kerk bijstaan door studiebureau Fenikx en interieurarchitect Elise Van Thuyne. “De expertise van Ann Verdonck van Fenikx op het vlak van bouwhistorisch onderzoek is gezien de eigenheid van het project een absolute meerwaarde. Elise Van Thuyne vult een bijzondere rol in voor alles wat betreft materiaalgebruik en vooral hergebruik van aanwezige materialen” zegt Els Claessens.

“In de kerk troffen we bijvoorbeeld materiaal aan dat afkomstig is van de vroegere torenspits die onder het nazibewind in de Tweede Wereldoorlog werd ontmanteld. Elise suggereerde meteen dat de houten balken zich perfect lenen voor allerhande interieurtoepassingen”, vertelt Tania Vandebussche.

De samenwerking tussen Els Claessens en Tania Vandebussche begint in 1997. Vóór de oprichting van hun architectenkantoor met kantoren in Gent en Brussel, doorliepen ze beiden een leerschool bij Marie-Jose Van Hee architecten en Robbrecht en Daem architecten. Als ectv architecten werken ze samen met hun medewerkers en collega-architecten aan opdrachten van uiteenlopende schaal en met verschillend programma's. Het gaat zowel kleine strategische ingrepen als beeldbepalende gebouwen, private en publieke opdrachten.

Het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) is het voornaamste aanspreekpunt voor informatie over architectuur uit

Vlaanderen en Brussel. Het creëert een ontmoetingsplek voor iedereen die architectuur wil maken, delen en beleven. Het VAI maakt het publiek attent op het belang van een goed ontworpen leefomgeving, stimuleren het maatschappelijke debat over het ontwerp van gebouwen/steden en verspreiden kennis over architectuur.

Het VAI is gevestigd in De Singel in Antwerpen en organiseert zeer regelmatig tentoonstellingen, lezingen, debatten, publicaties en evenementen, zoals het tweejaarlijkse Architectuurboek Vlaanderen en het Festival van de architectuur. Bovendien vertegenwoordigt het instituut Vlaanderen op internationale evenementen zoals de Architectuurbiennale in Venetië en is het ingebed in een wereldwijd netwerk van architectuurinstituten. Het Vlaams Architectuurinstituut beheert tevens een zeer rijke collectie architectuurarchieven die voortdurend aangroeit. De collectie stelt het VAI in staat om een brug te slaan tussen het heden, verleden en toekomst van architectuur.

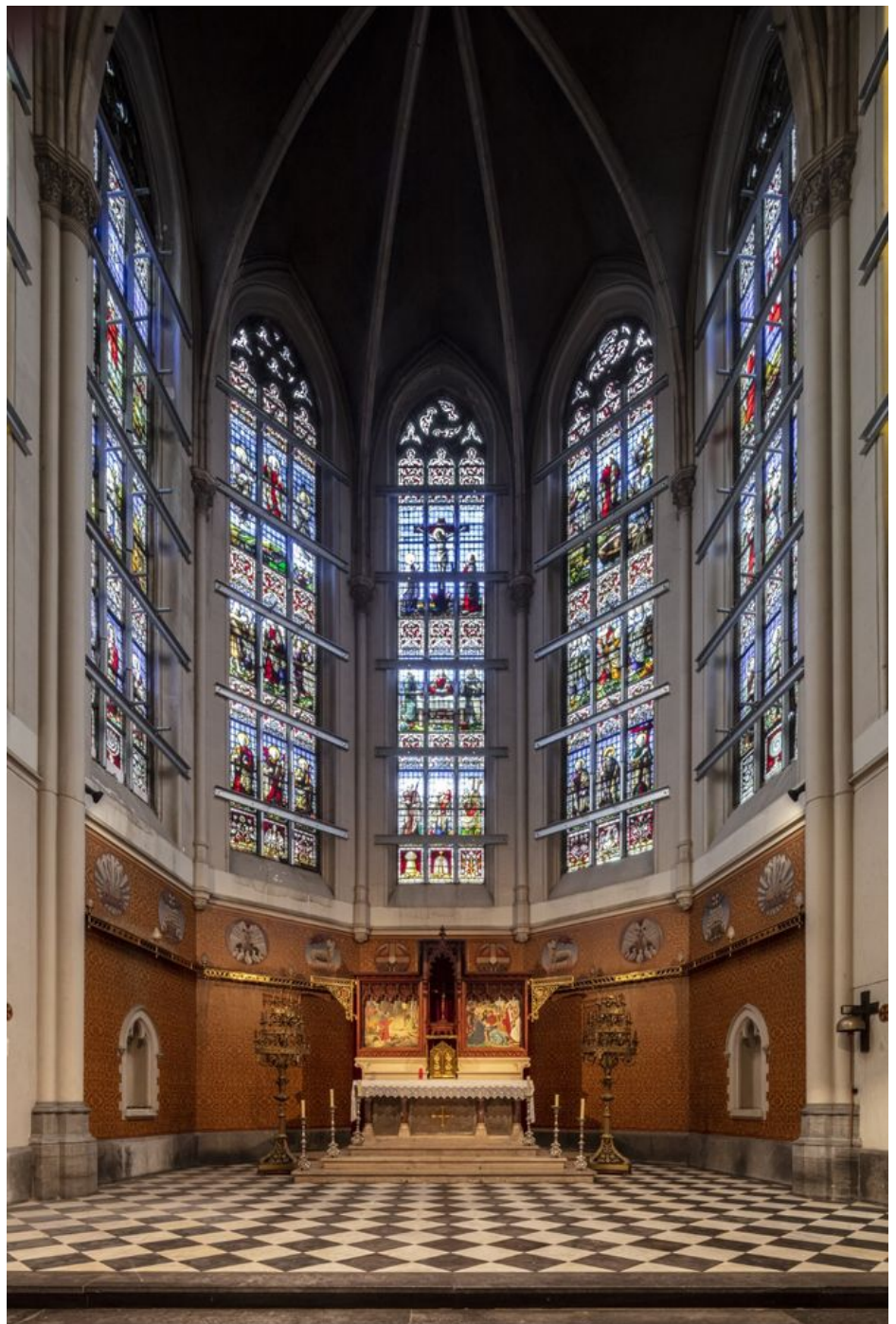
Het winnende team met vanaf l. Elise Van Thuyne, Ann Verdonck, Els Claessens en Tania Vandebussche. (Foto: ectv architecten).

Foto: © Sepp Van Dun

Foto: © Tim Van de Velde / Team Vlaams Bouwmeester

EEN OVERHEIDSOPDRACHT ZOEKEN

Referentieco

VERZEN

VOOR ABONNEES

ABONNEMENT

NEWSLETTER

[ARCHIEF](#)[CONTACT](#)

MEEST GELEZEN

- 1 **Stadsbader neemt BAM Contractors over**
- 2 **'Prijzen van nagenoeg alle bouwmaterialen stijgen opnieuw feller'**
- 3 **Bouwwerken Janssen is niet failliet**
- 4 **Bij Firma Beel: 90 jaar passie voor mens en techniek**
- 5 **Indexen - Referteprijzen**

OVERHEIDSOPDRACHTEN

- ▶ [Alle overheidsopdrachten](#)

MEEST AANBEVOLEN ARTIKELS

Dilbeek zoekt ontwerpteam voor Moortebeek-Paloke

Gent zoekt ontwerpteam voor nieuwe tuinwijk Sint-Bernadette

Ontwerper gezocht voor kinderdagverblijf en upgrade schoolgebouw

Ontwerper voor herbestemming Stuivenbergsite Antwerpen

MEER ARTIKELS

Een merk van de groep

[RGPD](#) - [Adverteren](#) - [Contacteer ons](#) - [Algemene gebruiksvoorwaarden](#) - [Toestemmingskeuzes](#)